

УДК 336.71

Малахова О.Л.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри банківської справи

Тернопільського національного економічного університету

РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ У КОНТЕКСТІ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИREGULATION OF BANKS IN THE CONTEXT OF ENSURING
THE FINANCIAL SECURITY OF THE STATE

АНОТАЦІЯ

Розглядаються сутність і складники фінансової безпеки держави. Досліджуються основні наукові підходи до визначення регулювання банківської діяльності, з'ясовується взаємозалежність регулювання банківської діяльності із забезпеченням фінансової безпеки держави, окреслюються пріоритетні заходи банківського регулювання задля забезпечення фінансової безпеки держави в сучасних умовах.

Ключові слова: банківська діяльність, банківська безпека, фінансова безпека банку, регулювання банківської діяльності, індикатори фінансової безпеки банків, рівень фінансової безпеки, заходи забезпечення фінансової безпеки банківської системи.

АННОТАЦИЯ

Рассматриваются сущность и компоненты финансовой безопасности государства. Исследуются основные научные подходы к регулированию банковской деятельности, выясняется взаимозависимость регулирования банковской деятельности и финансовой безопасности государства, выделяются приоритетные меры банковского регулирования для обеспечения финансовой безопасности государства в современных условиях.

Ключевые слова: банковская деятельность, банковская безопасность, финансовая безопасность банка, регулирование банковской деятельности, индикаторы финансовой безопасности банков, уровень финансовой безопасности, меры по обеспечению финансовой безопасности банковской системы.

ANNOTATION

The essence and features of financial security of the State. Explores basic scientific approaches to the regulation of banking activity, it turns out the interdependence of banking regulation and financial security of the State, are priority measures of bank regulation in order to ensure the financial security of the State.

Key words: banking, banking security, financial security Bank, banking regulation, indicators of financial security of banks, the level of financial security, measures to ensure the financial security of the banking system.

Постановка проблеми. Загальновідомо, що банківський сектор є важливим елементом політичної, правової та економічної сфер суспільного життя, який максимально сприяє формуванню соціально-політичної стабільності та економічного зростання в країні, однак, з іншого боку, здатен спровокувати кризові явища, які негативно впливають на соціум. Можливість фінансової неспроможності та банкрутств банків через яскраво виражений компонента-публічності їхньої діяльності, яка охоплює всі сфери економіки і широкі прошарки населення, зумовлює особливу суспільну увагу до цього явища, а також диктує певну специфіку регулювання банківського сектору. Тут варто врахо-

увати, що банківська сфера відіграє системоутворювальну роль не тільки в національному фінансовому секторі економіки, але і загалом у національній соціально-економічній системі.

За таких обставин важливість ефективного регулювання банківської діяльності насамперед зумовлюється необхідністю забезпечення стабільності банківського сектору, нагляду за функціонуванням фінансових установ і захисту прав споживачів банківських послуг. За умов пошуку оптимального варіанту забезпечення фінансової безпеки і стабільності, з одного боку, та необхідністю економічного зростання і ринкової ефективності – з іншого постає важливе питання вибору найбільш ефективного інструментарію регулювання банківської діяльності, який буде чинити стимулювальний вплив на реформування банківської системи та забезпечувати позитивний ефект для всіх суб'єктів економічної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У царині наукових інтересів провідних вчених (А.І. Барановського, М.М. Єрмошенка, І.А. Бланка, А.С. Барішнікова та інших) перебувають питання фінансової безпеки як найважливішого складника економічної безпеки. Питанням, що пов'язані із забезпеченням фінансової безпеки банків, присвячені праці таких авторів, як А.І. Хитрін, А.А. Беспалько, К.Р. Тагирбеков К.Р., М.І. Зубок, В.Ф. Гапоненко та ін. Окрім того, проблемам банківського регулювання присвячена значна кількість робіт вітчизняних спеціалістів, серед яких варто відзначити роботи В. Грушко, В. Міщенко, Н. Рогової, А. Хаб'юка та інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Варто зауважити, що у сучасних наукових дослідженнях питання належного регулятивного впливу на діяльність банківських установ у контексті забезпечення фінансової безпеки держави розробляється або вужче – в частині забезпечення фінансової безпеки окремих банків, або ширше – у частині загального дослідження фінансової та економічної безпеки банківських установ як одного з основних чинників забезпечення фінансової стабільності країни.

Метою статті є встановлення взаємозв'язку параметрів регулювання банківської діяльності

із завданнями забезпечення фінансової безпеки держави та напрацювання на цій основі пріоритетних заходів із реформування банківської системи України та організації її фінансової безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині головним завданням в Україні є побудова та розвиток гармонійної демократичної країни з метою створення належних передумов забезпечення високого ступеню безпеки кожного з рівнів національної безпеки. Згідно зі Стратегією національної безпеки України від 26 травня 2015 року до основних напрямів забезпечення економічної безпеки належить подолання бідності, наближення рівня життя українців до держав Центральної та Східної Європи – членів ЄС, досягнення необхідних критеріїв для вступу України в ЄС, формування сприятливого бізнес-клімату, створення найкращих в Центральній та Східній Європі умов для інвесторів [1].

Відсутність єдиного підходу щодо суті економічної безпеки та визначення її складників як у науковій літературі, так і в нормативно-правовій базі породжує низку суперечностей і неточностей розрахунку інтегрального показника, що визначає її рівень. Економічна безпека держави є тим станом захищеності від можливих загроз, що формує економічну незалежність, стабільність та розвиток в довгостроковому періоді. Пріоритетним при цьому є збалансована політика держави щодо структурної перебудови економіки, стимулювання інноваційно-інвестиційної активності, розвитку підприємництва, пришвидшення інтеграційних процесів тощо.

Так, згідно з рекомендаціями Міністерства економічного розвитку і торгівлі України щодо розрахунку рівня економічної безпеки України «фінансова безпека – це стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни» [2].

Фінансову безпеку держави розглядають як підсистему системи вищого рівня – економічної безпеки, що, своєю чергою, є підсистемою найвищого рівня – національної безпеки, яка досягається таким рівнем розвитку і таким станом захищеності економіки, котрі повною мірою забезпечують потреби держави та її громадян у загальному процесі існування даної держави. Це підтверджує складність та багатогранність поняття «фінансова безпека» [3, с. 18]. Варто наголосити на тому, що основу фінансової безпеки держави становить стабільний розвиток фінансової системи та економічне зростання країни. При цьому основним завданням системи фінансової безпеки є забезпечення захищеності фінансових інтересів усіх суб'єктів господарювання.

Окрім того, фінансова безпека є складною багаторівневою системою, яку утворюють підсистеми, кожна з яких має власну структуру і характер розвитку. До складових елементів фінансової безпеки належать банківська безпека, безпека небанківського фінансового сектору, боргова безпека, бюджетна безпека, валютна

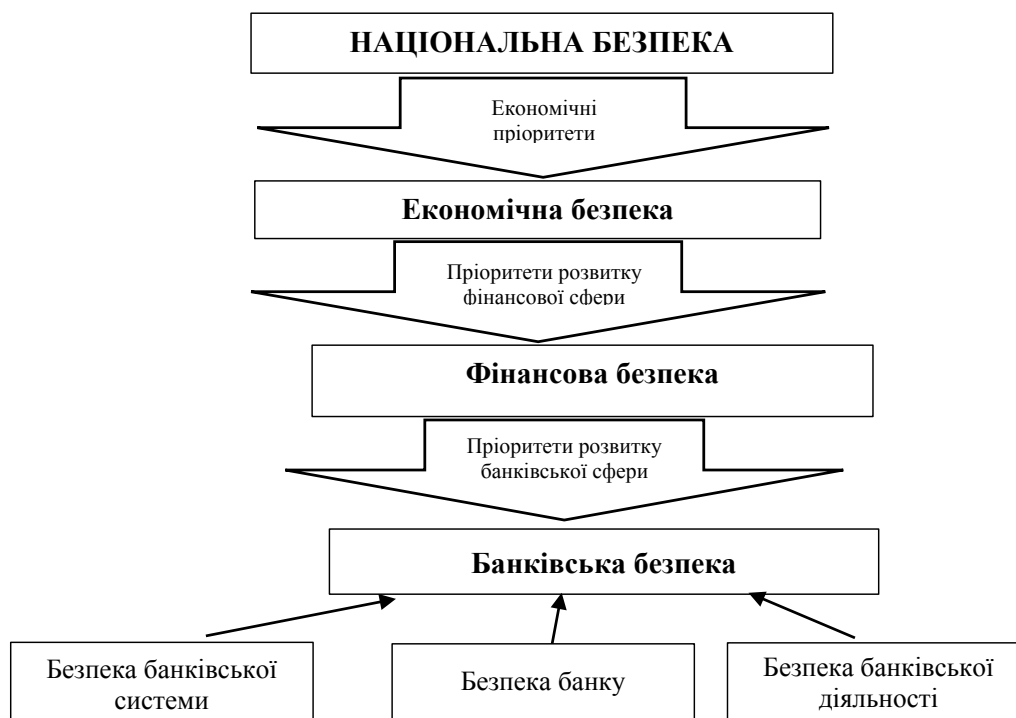

Рис. 1. Місце банківської безпеки в ієрархії основних складників національної безпеки держави

Джерело: авторська розробка

безпека та грошово-кредитна безпека. Таким чином, провідну роль фінансової безпеки та місце банківської безпеки в ієрархії основних складників національної безпеки держави можна представити схемою, наведеною на рис. 1.

Варто зосередити увагу на основних аспектах гарантування державою банківської безпеки, оскільки саме фінансове посередництво банківських установ значною мірою впливає на перебіг усіх економічних процесів у країні.

Якщо проаналізувати вагові коефіцієнти для розрахунку фінансової безпеки, то серед всіх інших складників саме банківська безпека займає чільне місце (0,1723), що проілюстровано на рис. 2.

Загалом банківська безпека визначається як «рівень фінансової стійкості банківських установ країни, що дає змогу забезпечити ефективність функціонування банківської системи країни та захист від зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих чинників незалежно від умов функціонування» [4].

Важливо зауважити, що поняття «безпека банківської системи» як важливий складник фінансової безпеки держави також тлумачиться науковцями по-різному. Так, на думку М.М. Єрмошенка [5], фінансовою безпекою банківської системи варто вважати такий стан фінансово-кредитної сфери, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю цієї сфери забезпечувати ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання.

Фінансову безпеку банківської системи варто розглядати в двох аспектах. По-перше, з позиції фінансових наслідків діяльності комерційних банків для економічної безпеки країни загалом та окремих клієнтів і контрагентів. По-друге, з позиції недопущення та відвернення явних і потенційних загроз фінансовому стану банківської системи країни на рівні як центрального банку, так і комерційних банків [6, с. 178].

Поряд із трактуванням безпеки банківської системи окремі науковці виокремлюють також поняття «безпека банківської діяльності» та «безпека банку». Так, на думку М.І. Зубка [7], безпека банківської діяльності може визначатися як стан стійкої життєдіяльності, за якого забезпечується реалізація мети банку та основних його інтересів, захист від внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих факторів незалежно від умов функціонування; властивість своєчасно та адекватно реагувати на всі негативні прояви внутрішнього і зовнішнього середовища банку; здатність протистояти різним посяганням на вартість, діяльність та імідж банку, створювати ефективний захист від внутрішніх і зовнішніх загроз. О.І. Хитрін [8, с. 122] вважає, що фінансову безпеку комерційного банку варто визначати як такий його динамічний стан, за якого він забезпечує стійкий захист життєво важливих соціально-економічних інтересів громадян, господарських суб'єктів, суспільства та держави від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз. Таким чином, на наш погляд, як показано на рис. 1, досліджені вище дефініції у своїй сукупності визначають стан банківської безпеки загалом.

Варто зазначити, що національні інтереси держави у частині забезпечення фінансової безпеки потребують формування стійкої, стабільної банківської системи, яка підтримує та розвиває здатність економіки функціонувати в рамках розширеного відтворення. Вирішити вказану проблему можна шляхом створення дієвої системи банківського регулювання. Щоб бути дієвою, система банківського регулювання повинна базуватися на певних принципах (законності, дотримання життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави, пов'язаних із забезпеченням стійкості банківської системи, взаємної відповідальності особистості, суспільства та держави у сфері забезпечення стійкості банківської системи, інтеграції з міжнародними системами банківського регулювання). Головними цілями банківського регулювання є

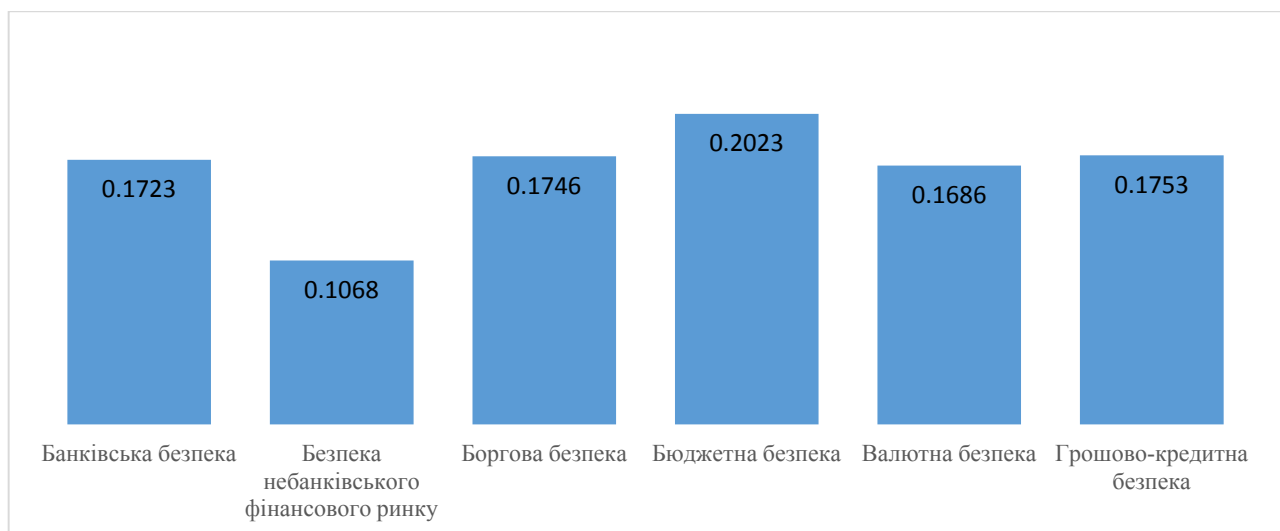

Рис. 2. Вагові коефіцієнти для розрахунку фінансової безпеки [4]

підтримка стабільності банківської системи і захист інтересів вкладників та кредиторів. Це повною мірою відповідає завданням забезпечення фінансової безпеки держави.

На наше глибоке переконання, ефективна стратегія державного банківського регулювання в інституційній економіці повинна бути спрямована саме на підвищення конкурентноздатності банківської системи, що стає особливо актуальним у зв'язку із майбутнім вступом України в Європейський Союз. З іншого боку, безпека банківської системи загалом залежить від ефективності регулятивного впливу центрального банку на стан фінансової безпеки окремого банку та навпаки.

Варто зауважити, що категорія банківського регулювання є однією із тих, які найбільш часто використовуються у сучасній банківській теорії. Разом із тим її точне визначення вельми ускладнено, що зумовлено широким діапазоном трактувань цього поняття як у вітчизняній, так і в зарубіжній науці. Так, у вітчизняному економічному середовищі зустрічаємо досить велику кількість спроб точного визначення поняття банківського регулювання. Результати порівняльного аналізу підходів до банківського регулювання приведені в таблиці 1.

Цілком очевидно, що регулювання банківської діяльності за умов економічної нестабільності повинно сприяти насамперед підвищенню рівня довіри до національної банківської системи та її елементів, сприяти довгостроковій стійкості банківського сектору, що забезпечить належний рівень фінансової безпеки держави. Окрім того, формування ефективного регулювання банківської діяльності потребує також врахування специфіки взаємозв'язку макроекономічних і монетарних параметрів, яка притаманна економіці на сучасному етапі її розвитку.

Приведені підходи щодо трактування цього поняття дають підстави визначити регулювання банківської діяльності як процес формуван-

ня і реалізації уповноваженими органами спеціальних правил та норм на основі законів, які відображають механізми взаємодії банківських установ з іншими елементами економічної системи, з метою досягнення стабільного функціонування та забезпечення належного рівня фінансової безпеки держави.

У вітчизняному законодавстві (ст. 66 Закону України «Про банки та банківську діяльність») виокремлюється дві основні форми регулювання банківської діяльності – адміністративне та індикативне. Адміністративне регулювання передбачає використання засобів впливу переважно організаційно-владного характеру, які утворюють цілісну систему і забезпечують нормальне функціонування банківської системи України. Індикативне регулювання за допомогою інструментів грошово-кредитної політики передбачає здійснення регулювання грошового обігу та кредитування економіки (рис. 3).

Нині банківський сектор України суттєво відстає від розвинених країн за низкою кількісних та якісних банківських характеристик. До них насамперед можна віднести недостатність кредитного потенціалу для масштабної модернізації і реконструкції економіки, не дуже сприятливу структуру пасивів, низький рівень довіри населення до вітчизняних банків, потенційні ризики в операційній області, значні часові витрати.

Для дослідження стану банківської безпеки в Україні використовують певні індикатори банківської безпеки, до яких належать:

- частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України;
- співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті;
- частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків;
- співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів;

Таблиця 1

Порівняльний аналіз наукових підходів до визначення поняття «банківське регулювання»

№ з/п	Автор	Визначення поняття
1.	Закон України «Про Національний банк України» [9]	Одна із функцій Національного банку України, яка полягає у створенні системи норм, що регулюють діяльність банків, визначають загальні принципи банківської діяльності, порядок здійснення банківського нагляду, відповідальність за порушення банківського законодавства
2.	О. Мазурина [10]	Передбачає розроблення конкретних стандартів, правил, загальних принципів та певних інструкцій шляхом видачі законів і нормативних актів, які визначають структуру і способи здійснення банківської справи
3.	В. Міщенко [11, с. 47–48]	Створення нормативно-правової бази (а саме відповідних законів для регламентації банківської діяльності), а також прийняття спеціальними державними органами відповідних положень, що приймають форму директив та інструкцій
4.	О. Любунь [12, с. 208–209]	Сукупність заходів, за допомогою яких Національний банк прагне забезпечити безпеку та стабільне функціонування банків з метою запобігання появи в банківському секторі процесів, що дестабілізують стан у цьому сегменті економіки
5.	О. Хаб'юк [13, с. 102]	Процес формування та застосування державою заходів впливу на банківську сферу для досягнення державних цілей (усунення недоліків міжнародної діяльності банків, забезпечення грошового обігу, уникнення монополізації, стабільність банківської системи тощо)

- рентабельність активів;
- відношення ліквідних активів до коротко-строкових зобов'язань;
- частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи.

У таблиці 2 проведений детальний аналіз основних індикаторів рівня фінансової безпеки

банківської системи України за період 2011–2016 років.

Варто зазначити, що обсяг збитків банківської системи України за 2016 рік значно перевищив аналогічний показник 2015 року переважно внаслідок вагомого зростання сум відрахування в резерви протягом IV кв. 2016 року (до

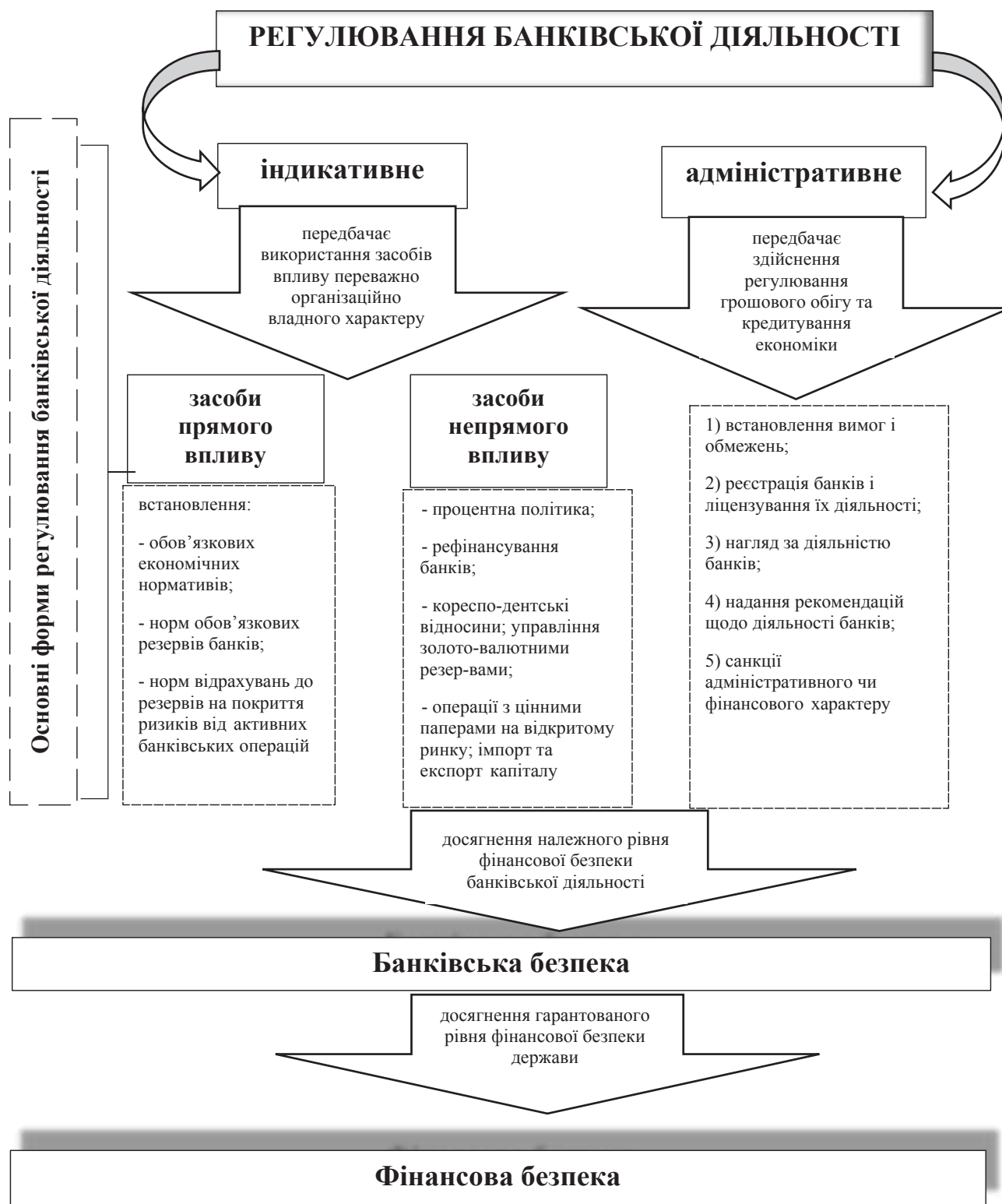

Рис 3. Регулювання банківської діяльності як основа фінансової безпеки держави

Джерело: авторська розробка

198,31 млрд. грн. станом на 01.01.2017 року), зумовленого виконанням плану врегулювання діяльності ПАТ КБ «Приватбанк» у межах процесу націоналізації установи [15]. Цілком зрозуміло, що збитковість банківської системи негативно впливає на фінансову безпеку держави (рис. 2). Серед індикаторів, які ілюструють цей зв'язок, є показник «Рентабельність активів», оптимальне значення якого має становити від 1% до 1,5%. Натомість за умови збитків банківської системи значення цього показника буде від'ємним. При цьому критичним рівнем збитковості вважається значення -1% [4].

Окрім того, нині стан конкурентного середовища на банківському ринку потребує особливої уваги, адже після націоналізації Приватбанку держава контролює 53% ринку за активами (32% до націоналізації) і 55% ринку за залученими коштами (31% до націоналізації). За таких умов надзвичайна концентрація банківського бізнесу в руках держави у поєднанні з урядовою політикою преференцій для державної частини ринку сприяє лише посиленню його інвестиційної непривабливості.

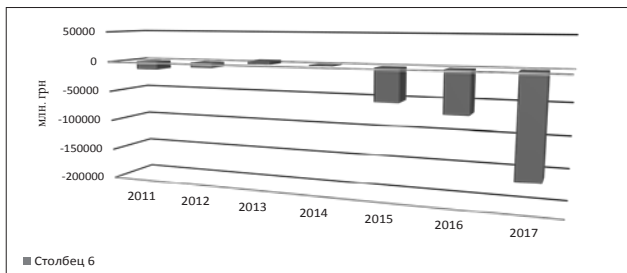

Рис. 4. Динаміка чистого прибутку комерційних банків України станом на початок року, млн. грн
Джерело: побудовано автором за даними [16]

Показовим для оцінки фінансової безпеки банків є показник частки присутності іноземного капіталу, який станом на 01.10.2016 року становив 56,0%. Такий рівень цього показника є небезпечним для фінансової безпеки держави через те, що він наближається до критичного значення 60%. Такі обставини зумовлюють потребу посиленої уваги з боку держави з метою поступового збільшення частки вітчизняного капіталу у статутному капіталі українських банків.

Варто зауважити, що у практиці зарубіжних країн не існує єдиного однозначного підходу щодо граничних меж присутності банківського капіталу іноземного походження у банківській системі держави. Кожна країна вирішує це питання для себе самостійно, виходячи з власних аргументів. Існують країни з мінімальною присутністю нерезидентів на банківському ринку на рівні до 10% (КНР, Японія, Індія, Швейцарія, Канада, Франція, Італія), більш відкритими для присутності іноземного банківського капіталу (до 20%) є ФРН, США, Велика Британія. Значно відкритішими для іноземних інвестицій у банківську систему є країни Центральної та Східної Європи, де рівень присутності нерезидентів на банківському ринку досягає 60–95% (Польща, Чехія, Болгарія, Словаччина, Румунія, Естонія, Литва) [17].

Таким чином, розрахунок індикаторів рівня фінансової безпеки банківського сектору економіки України підтверджує тезу щодо поглиблення кризових явищ та їх дестабілізуючого впливу на фінансову безпеку країни. Сучасні тенденції функціонування банків України свідчать також про значні деструктивні явища, існування реальних та потенційних загроз, які негативним чином впливають на фінансову

Таблиця 2

Індикатори рівня фінансової безпеки банківської системи України

Показники	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	1.10. 2016 р.	Критичне значення
Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, %	9,6	8,9	7,7	13,5	22,1	25,3	2% – оптимальне 3% – задовільне 4% – незадовільне 5% – небезпечне 7% – критичне
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	41,9	39,5	34	32,5	43,3	56	20–25% – оптимальне 26–30% – задовільне 31–35% – незадовільне 36–40% – небезпечне 41–60% – критичне
Рентабельність активів, %	-0,76	0,45	0,12	-4,07	5,46	-1,01	1 –1,5% – оптимальне
Відношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань	0,95	0,93	0,89	0,86	0,93	0,92	80–100% – оптимальне
Частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, %	36,6	38,6	40,0	43,4	51,5	52	Не більше 30
Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, %	152,95	118,84	124,09	152,66	168,65	146	90–110% – оптимальне 130% – задовільне 140% – незадовільне 160% – небезпечне 180% – критичне

Джерело: розраховано автором на основі [14]

безпеку країни. За проведеними аналітичними розрахунками проблеми банківського сектора пов'язані не лише із кількісними показниками діяльності банків (зі значним скороченням банківських установ), але і з погіршенням якісних параметрів їх функціонування (частка негативно класифікованих кредитів, частка валютних кредитів, значний за розмірами збиток). На наше глибоке переконання, такий стан у бан-

ківській системі є наслідком неефективного регулювання банківської діяльності з боку Національного банку України.

Для забезпечення належного рівня фінансової безпеки держави в частині напрацювання ефективного інструментарію регулювання банківської діяльності в Україні, на наш погляд, необхідно запровадити цілу низку відповідних пріоритетних заходів (рис. 3).

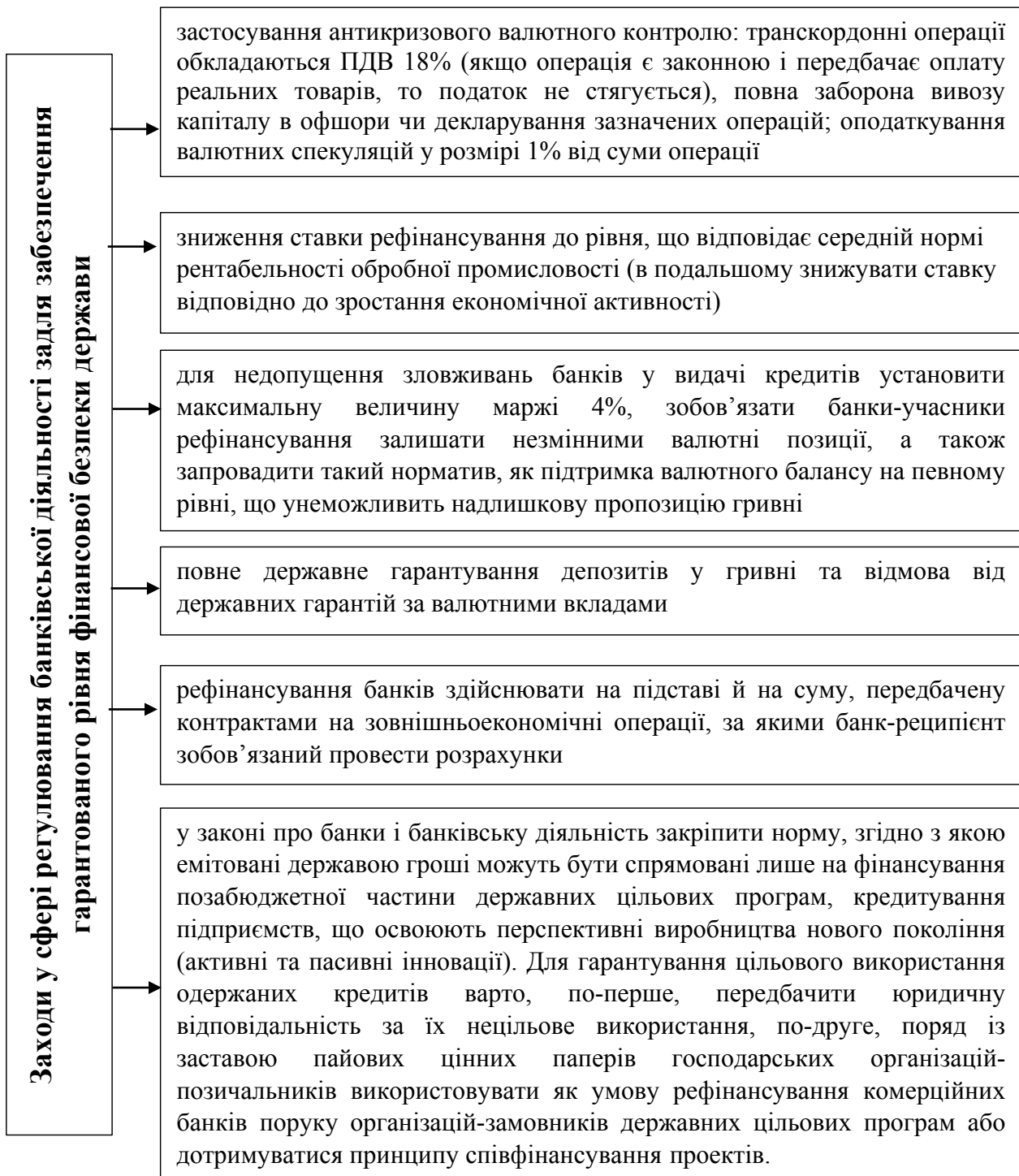

Рис. 5. Пріоритетні заходи у сфері регулювання банківської діяльності в контексті забезпечення фінансової безпеки держави

Джерело: побудовано автором на основі [18, с. 15–16]

Таким чином, дослідження сучасного стану регулювання банківської діяльності в умовах економічної нестабільності показав, що нині питання напрацювання належних дієвих інструментів регулювання з огляду на економічні реалії в Україні та специфіку впливу банківської нестабільності на реальний сектор залишається пріоритетним у контексті забезпечення належного рівня фінансової безпеки держави.

Висновки. Широкий спектр проблем, які вирішуються заходами банківського регулювання, впливає не тільки на банківську діяльність, але і на загальні умови стабільності в сучасній ринковій економіці. Саме регулювання банківського бізнесу найбільш тісно пов'язане із загальною кон'юнктурною політикою держави, що створює належні передумови для досягнення стратегічних цілей банківського сектору в умовах кризових явищ в економіці.

Подальші дослідження у цьому напрямі повинні ґрунтуватися на розробленні дієвого механізму регулювання банківської діяльності у контексті забезпечення фінансової безпеки держави як на макро-, так і мікрорівні (рис. 5).

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
2. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України. Затверджена Наказом Міністерства економіки України від 02.03.2007 р. № 60 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id.
3. Прогнозування індикаторів, порогових значень та рівня економічної безпеки України у середньостроковій перспективі; аналіт. доп. / Ю.М. Харазішвілі, Є.В. Дронь. – К.: НІСД, 2014. – 117 с.
4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ Президента України № 1277 від 29.10.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME131588.html.
5. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення: монографія [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.disslib.org/upravlinnjaekonomichnoju-bezpekoju-pidpruyemnytstva>.
6. Барановський О.І. Фінансова безпека [Текст] / О.І. Барановський; Ін-т екон. прогнозування. – К.: Фенікс, 1999. – 338 с.
7. Зубок М.І. Безпека банківської діяльності / М. Зубок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://shron.chtyvo.org.ua/Zubok_M_I/Bezpeka_bankivskoi_dialnosti.pdf.
8. Хитрін О.І. Фінансова безпека комерційних банків / О. Хитрін. – Фінанси України. – 2004. – № 11. – С. 118–124.
9. Закон України «Про Національний банк України» від 20 травня 1999 р. № 679 – XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/679-14/ed20000217>.
10. Мазурина О.В. Банковское регулирование и надзор – необходимый фактор развития финансовых рынков / О.В. Мазурина // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект: сб. науч. тр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://r.donnu.ru/jspui/bitstream/123456789/1488/2/4%20tom.pdf>.
11. Міщенко В.І. Банківський нагляд: навч. посіб. / В.І. Міщенко, А. П. Яценюк, В. В. Коваленко, О.Г. Коренєва. – К.: Знання, 2004. – 406 с.
12. Любунь О.С. Національний Банк України: основні функції, грошово-кредитна політика, регулювання банківської діяльності / О.С. Любунь, В.С. Любунь, І.В. Іванець. – К.: Центр навч. літ-ри, Ун-т екон. та права КРОК, 2004. – 351 с.
13. Хаб'юк О. Банківське регулювання та нагляд через призму рекомендацій Базельського комітету: монографія / О. Хаб'юк. – Івано-Франківськ: ОІППО; Снятин: ПрутПринт, 2008. – 260 с.
14. Статистика. Показники банківської системи. Основні показники діяльності банків України / Офіційний сайт НБУ – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593.
15. Ризики та ключові напрями посткризового відновлення банківської системи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/bank_sistem-93e11.pdf.
16. Офіційний сайт НРА «Рюрік»: Аналітичний огляд банківської системи України за результатами 2016 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4_kv_2016.pdf.
17. Катасонов В.О. позициях иностранного капитала в банковских системах стран мира. 10.01.2016 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://m.fondsk.ru/news/2016/01/10/o-poziciah-inostrannogo-kapitalav-bankovskih-sistemah-stran-mira-37885.html>.
18. Олефір А.О. Правові механізми антикризового державного регулювання економіки / А. Олефір // Теорія і практика правознавства. – Вип. 1(7). – 2015. – С. 1–18.